

משך חכמה

פרשת כי תבוא, פסקאות א-ה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תמט, טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת ביכורים

ובמפתים: (ט) ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת
ארץ זבת חלב ודבש: (י) ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי
האדמה אשר נתתה לי ה' והנחתו לפני ה' אלהיך והשתחוית לפני
ה' אלהיך: (יא) ושמת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך
אתה והלוי והגר אשר בקרבך:

פסקאות: א - ה

[א]

(ב) ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה'
אלהיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה'
אלהיך לשפן שמו שם:
(ב) ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך. יעויין

דברים כו, א - יא (א) והיה פי תבוא אל הארץ אשר ה' אלהיך
נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה: (ב) ולקחת מראשית כל פרי
האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלהיך נתן לך ושמת בטנא
והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשפן שמו שם: (ג) ובאת
אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום לה'
אלהיך פי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו: (ד)
ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה' אלהיך: (ה) וענית
ואמרת לפני ה' אלהיך ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם
במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב: (ו) וירעו אתנו המצרים
ויעונו ויתנו עלינו עבדה קשה: (ז) ונצעק אל ה' אלהי אבותינו
וישמע ה' את קולנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו: (ח)
ויצאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדל ובאתות

זה דלרבנן ההפרשה דהיינו קריאת ביכורים יכולה להיות במחבר ואפילו
לפני שיש גמר פרי. ורבי שמעון סובר שאין קדושת ביכורים חלה רק אם
קורא שם ביכורים, כשהפרי תלוש ונגמר כבר, לפיכך לפי רבי שמעון
ההפרשה דהיינו קריאת השם ביכורים, לא תהיה בשעה שקושר גמי
כשהפרי מחובר, וצריך לקרוא לו שם לאחר שתולשו ונגמר פרי. ואף על
פי כן קושר גמי על הראשון שיצא, כיון שהמצוה להביא את ראשית פרי
האדמה, לכן קושר גמי כי הוא הראשית, ואחרי כן מקדשו שיגמר הפרי
ויהיה תלוש.

ושורש מחלוקתם בביאור הכתוב, דהנה כתיב בקריאה של ביכורים (דברים
כו, י) ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי ה'. מבואר
בכתוב שבשעת הבאה יהיה פרי, ולשון פרי הוא פרי שכבר נגמר, ולמדו
חכמים, שדוקא בהבאה צריך שיהיה פרי, אבל בהפרשה אין צריך להיות
פרי, ורבי שמעון מקיש הפרשה להבאה, כשם שבהבאה צריך להיות פרי,
כך בשעת הפרשה שמיחל עליהם שם ביכורים, צריך להיות פרי.

והנה דברי הירושלמי צריכים עיון רב: א. בכתוב שהביא הירושלמי לא
מוזכר כלל עניין הפרשה, אלא הבאה בלבד לבית המקדש, ואיך אומר
הירושלמי שרבי שמעון מקיש הפרשה להבאה, והא לא כתיב בהיא קרא
אלא הבאה בלבד ולא הפרשה. ב. בריש הפרשה מפורש שבשעת הפרשה
יהיה פרי, דכתיב (כו, ב) ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך
הנה מבואר שיקח מראשית פרי האדמה, והיינו פרי שכבר נגמר, ואיך אמרו
חכמים שאין צריך להיות פרי בשעת הפרשה. ג. מדוע לרבי שמעון צריך

¹ רבינו כדרכו קיצר מאוד בדבריו העמוקים. וכדי לעמוד על עומק כונתו,
ומה בא ליישב יש להאריך. וזה החלי בעזרת ה' יתברך.
גרסין במתני דביכורים (ג, א): "כיצד מפרישים את הבכורים. יורד אדם
לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה, אשכול שביכר, רימון שביכר, קושרן
בגמי, ואומר 'הרי אלו ביכורים'. רבי שמעון אומר, אף על פי כן חוזר וקורא
אותן ביכורים - מאחר שיתלשו מן הקרקע", ע"כ. הנה מבואר, דלרבנן
הפרשת ביכורים, דהיינו קריאת שם ביכורים, מהני גם במחבר כשאינו פרי
גמור רק ביכר, ולרבי שמעון צריכה ההפרשה, דהיינו קריאת שם ביכורים
עליהם, רק כשהם תלושים ונגמר פריים.

וביאר מחלוקתם איתא בירושלמי (ביכורים ג, א), וז"ל: "גמ' כיצד
מפרישים את הבכורים כו'. על דעתיה דרבי שמעון, לא קרא שם בתלוש לא
קידשו. אינן מדמעין, אין חייבין עליהן חומש, ואין לוקין עליהן חוץ
לחומה. מה טעמא דרבנן [דברים כו י] ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי
האדמה, בשעת הבאה פרי, הא בשעת הפרשה אפילו בוסר אפילו פגין. על
דעתיה דרבי שמעון, מה בשעת הבאה פרי, אף בשעת הפרשה פרי". ע"כ.

הנה מבואר בירושלמי, דהא דתנן ראה תאנה שביכרה, היינו אפילו לא נגמר
הפרי רק ראה שיצא הפרי הראשון, כבר קורא עליו שם ביכורים וחל קדושת
ביכורים על פי זה אפילו הוא מחובר, ואפילו אינו פרי גמור אלא רק בוסר,
ואפילו פגין [הוא פרי קטן מבוסר כדכתיב התאנה חנטה פגיה". שיר
השירים (ב כ)]. ונפקא מינא שחל שם ביכורים עליהם, שאם אוכלן חייב
חומש, ומדמע אם נתערב בחולין, ולוקה אם אכלו חוץ לחומה, נמצא לפי

משך חכמה

פרשת כי תבוא, פסקאות א-ה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תמט, טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

דהיא הלקיחה תעשה מהמחבר.

וכך ביאור הכתוב לפי רבי שמעון: וְלִקְחֶתָּהּ - תעשה הפרשה להקדיש לשם ביכורים - מְרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה - מראשית פרי שתלוש וגמור שהוא כבר כל פרי - אֲשֶׁר תִּבְיֵא - לביתך (לרמב"ן). לבית המקדש (לספורנו) - מְאָרְצָךְ - לאחר שתתלוש מארצך ותביא לביתך או לבית המקדש, אז תעשה ההפרשה, דהיינו תקדיש לשם ביכורים.

אבל לרבנן דההפרשה היא מהמחבר, יש להקשות, איך נפרש "ולקחת" - מאשר תביא, הרי לרבנן הלקיחה, שהיא ההפרשה, היא מהאדמה ולא מאשר תביא, שהרי ההפרשה מהמחבר ולא מהתלוש, לפיכך הוכרח רבינו לפרש שלרבנן "אשר תביא" אין הכוונה על האדם שהביא ותלש מהמחבר, אלא הכוונה על האדמה שהביאה פירות מארצך, וכתיב לשון תביא שהכוונה על האדמה, שהיא לשון נקבה בלשון נסתר, דלא כרבי שמעון דאשר תביא הכוונה על האדם שהביא שיקח ממה שהביא. ולרבי שמעון, תביא, הוא זכר בלשון נוכח, אבל לרבנן שאשר תביא הכוונה על האדמה שהביאה מהארץ פרי, תביא הוא נקבה בלשון נסתר.

ולרבנן כך ביאור הכתוב: (כו, ב) וְלִקְחֶתָּהּ - תעשה הפרשה במחבר מְרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה - מראשית הפרי שגדל במחבר באדמה - אֲשֶׁר תִּבְיֵא - האדמה - מְאָרְצָךְ - ממה שהביאה האדמה מראשית פרי מארצך. ולפי רבנן הכתוב מסורס, וכאילו כתוב: "ולקחת מארצך, מראשית כל פרי האדמה, אשר תביא האדמה". ולפי רבנן מדוקדק היטב מדוע בהבאה כתיב פרי ובלקיחה כתיב כל פרי, כי בהבאה צריך שיהיה פרי גמור, לכן לא כתיב כל, דכל משמעו מקצת פרי שאינו גמור. [ולרבי שמעון נראה דצריך לומר, שלכך בלקיחה כתיב כל פרי, דסובר שכל משמעו פרי גמור, ובא הכתוב לדקדק שבהבאה יהיה פרי גמור ולא תעשה הפרשה במחבר כשאינו גמור, רק כאשר יהיה פרי גמור בתלוש].

והשתא לפי זה מבואר כונת הירושלמי, דמה שאמר הירושלמי דלרבי שמעון מה הבאה פרי אף לקיחה פרי, אין זה היקש, אלא הירושלמי מפרש שרבי שמעון סובר שבהפרשה גם צריך להיות פרי גמור ובתלוש, ולרבנן רק בהבאה ולא בהפרשה. ולא קשיא מידי מריש הפרשה, דבאמת נחלקו אם "כל", היינו הכל, או מקצת. וכן נחלקו בביאור כונת הכתוב ולקחת, דהיא ההפרשה, האם היא ממה שתביא לבית, לרבי שמעון, או ממה שהביאה האדמה מארצך כרבנן.

ובזה מבוארים היטב ביאור רבינו בכתוב. וכדרכו קיצר מאוד מאוד, ודבריו ממש כההרים התלויים בשערה, וברוך ה' שהנחני בדרך אמת לבאר כל מלה

הקשה להבאה, הא מפורש בריש הפרשה שבשעת הפרשה יהיה פרי. וכדי ליישב תמיהות אלו, ולבאר הכתוב לפי רבי שמעון ולפי רבנן כמבואר להלן, בא רבינו ומחדש ביאור נפלא בפסוק זה ובפרשה זו.

וכדי להבין ביאור רבינו יש עוד להקדים, דהנה בסנהדרין (עח, א) "תנו רבנן הוה עשרה בני אדם בעשרה מקלות ומת, בין בבת אחת בין בזה אחר זה פטורין. רבי יהודה בן בתירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב, מפני שקירב את מיתתו, אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו (ויקרא כ"ד) ואיש כי יכה כל נפש אדם, ורבנן סברי כל נפש עד דאיכא כל נפש, ורבי יהודה בן בתירא סבר כל נפש כל נפש כל דהוא נפש" ע"כ. הנה נחלקו רבי יהודה ורבנן, האם הא דכתיב "כל" נפש, פירושו מקצת נפש, או כל הנפש, דרבנן סברי כל נפש היינו כל הנפש, דבעינן שיהרוג את כל הנפש, ורבי יהודה בן בתירא סובר דבעינן שיהרוג מקצת נפש, ד"כל" הכוונה מקצת. וכן מצאנו מחלוקת תנאים בדין בהמה שיש לגוי שותפות בה, ונולד בכור, האם יש לפטור מבכורה, דרבי יהודה מחייב וחכמים פוטרים, ונחלקו בביאור הכתוב (שמות יג, ב) "קָדַשׁ לִי כָּל בְּכוֹר", דרבי יהודה סבר כל, היינו אפילו מקצת בכור חייב בכורה, ורבנן סברי כל היינו הכל, שיהיה כולו בכור מבהמה של ישראל.

וכיון שמצאנו שנחלקו התנאים האם "כל" משמעו מקצת או הכל, לפי זה יש לומר דבזה נחלקו רבנן ורבי שמעון, דרבי שמעון סובר שכל פירושו כולו, דהיינו כל הפרי, כל גמר הפרי, ולפי זה פירוש הכתוב "וְלִקְחֶתָּהּ מְרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מְאָרְצָךְ" היינו שבשעת הפרשה שהיא הלקיחה, יהיה הפרי גמור, ורבנן סברי שכל משמעו מקצת, והיינו אפילו שאינו גמור שגי בשעת הלקיחה שהיא שעת הפרשה.

ולאור זה, בהא דכתיב "ולקחת" דהיא ההפרשה, יחלקו בביאור רבנן ורבי שמעון, ולרבי שמעון "ולקחת" הוא בתלוש, שהרי ההפרשה צריכה להיות בתלוש, ומפרי שכבר נגמור, ולרבנן הפרשה היא ממחבר באדמה, שהרי לא צריך להיות פרי גמור בשעת לקיחה. לפי זה יש שתי ביאורים בפסוק (כו, ב) וְלִקְחֶתָּהּ מְרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מְאָרְצָךְ, דלרבי שמעון היינו לקחת מהתלוש, ולרבנן מהמחבר.

אלא שיש לעיין בזה, שהרי משמעות הכתוב היא שתקח מהאדמה, והיינו ממחבר, ואיך יפרש רבי שמעון שתהא לקיחה מתלוש. לזה מפרש הרמב"ן דכך ביאור הכתוב לרבי שמעון, "ולקחת" - מאשר תביא" - לביתך, כלומר תעשה הפרשה, דהיא הלקיחה, מהפירות שתביא לביתך. והספורנו מפרש, "ולקחת" - מאשר תביא" - לבית המקדש. כלומר תעשה הפרשה, דהיא הלקיחה, מפירות שתביא לבית המקדש. וכל זה לפי רבי שמעון שההפרשה

משך חכמה

פרשת כי תבוא, פסקאות א-ה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בית החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תמט, טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ראה תאנה שביכרה כו' אבל בהבאה פרי המיוחד, ולזה כיון הירושלמי. ויעויין מפרשי משניות, ודו"ק.

[ב]

(כו, ד) וְלֶקַח הַכֹּהֵן הַטָּנֵא מִיָּדוֹ וְהֵנִיחוֹ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֶיךָ:

"והניחו" והנחתו" מיותר, ללמד שחייב תנופה. לר"י והנחתו מלמד על תנופה, ולראב"י והניחו מלמד שהכהן מניף עם הבעלים. לראב"י עיקר התנופה ע"י כהן, ועי"ז נעשה קדשי מזבח, ולר"י עיקר התנופה של הבעלים, והם קדשי הגבול. ונ"מ: א. אם ביכורים מתחלקים לכהנים במשמרת, או למי שירצה. ב. אם אשרה שבטלה נוטל ממנה ביכורים.

(ד) ולקח הכהן הטנא מידך. הנה² הגשה לר' שמעון (מנחות ס,

א) דסבר דרק היכא דאיכא שיריים במנחה הנאכלים לכהנים,

מידך, וכתוב התם (ויקרא ז, ל) ידי תביאנה את אשי ה', מה כאן כהן אף להלן כהן, ומה להלן בעלים אף כאן בעלים, הא כיצד, כהן מניח ידו תחת יד בעלים ומניף. ע"כ. וצריך ביאור, מאי נפקא מינא בין רבי יהודה לרבי אליעזר בן יעקב.

והנה במשנה בביכורים (ג, יב) סובר רבי יהודה, דביכורים אינם כקדשי מזבח שמתחלקים לאנשי המשמר, אלא הם כתרומה שרשאים הבעלים לתת לאיזה כהן שירצו ולקבל מהכהן טובת הנאה. וחכמים סוברים, שביכורים הם כקדשי המזבח שמתחלקים למשמר הכהנים. וז"ל המשנה "רבי יהודה אומר אין נותנים אותם אלא לחבר בטובה, וחכמים אומרים נותנים אותם לאנשי משמר, והם מחלקין ביניהם כקדשי המקדש" ע"כ. וצריך ביאור מה טעמי מחלוקתם.

עוד מצאנו בירושלמי (ביכורים א, ב) דאיתא התם, דאשרה שבטלה אינו מביא ממנה גזירין למערכה, דאינו כבוד להביא קדשי שמים מאשרה אפילו שבטלה, ומסתפק הש"ס אם מביאים ממנה ביכורים, ואומר הש"ס דלפי רבי יהודה שביכורים הם כקדשי הגבול, שהבעלים נותנים לכהן חבר בטובת הנאה מביא ביכורים מאשרה שבטלה, אבל לרבנן שביכורים הם כקדשי מזבח ומתחלקים למשמרה, אין מביא מאשרה שבטלה ביכורים. דז"ל הירושלמי (ביכורים א, ב) "כר' יודה דו אמר הוקשו לקדשי הגבול, מביא כרבנין דאינון מרין הוקשו לקדשי מקדש, אינו מביא" ע"כ. גם בזה צריך ביאור, מהו שורש מחלוקתם.

ומבאר המשך חכמה, דלרבי אליעזר בן יעקב שמצות תנופה לומדים מדכתיב (דברים כו, ד) "וְלֶקַח הַכֹּהֵן הַטָּנֵא מִיָּדוֹ וְהֵנִיחוֹ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ ה'

רמב"ן שפירש אשר תביא לביתך. וספורנו פירש אשר תביא למקדש, יעויין שם. ויעויין תוספות בבא בתרא פב א בשם רבינו תם דלקיחה מן הבית וזה כהרמב"ן, וכל זה כר' שמעון דסבר דהפְּרָשָׁה פְּהַבָּא גמר פרי, וזה כל פרי שיהא הפרי בשלמותו והפרי תהיה כולה נגמרת, ויעויין פסחים סא ב ובתוספות מכל נפש כל בכור. אמנם רבנן מפרשי דאשר תביא לנקבה נסתרת, וזה אדמה דהוי לשון נקבה וכאילו אמר ולקחת מארצך מראשית כל פרי האדמה אשר תביא שהאדמה מביאה הפרי בעודה מחובר. ולזה סברי דבהבאה כתיב הבאתי ראשית פרי האדמה וזה בגמר פרי, דאינו ראוי להקריאה טרם שנגמר כל פרי, אבל כאן בלקיחה זה הפְּרָשָׁה במחובר כתיב כל פרי, פירושו כל שחל עליו שם פרי בשתוף השם אפילו פגין, אפילו בוסר, ולזה אמרו

ומלה בדבריו, בס"ד.

² [ב] כדי לעמוד על עומק כוונת המשך חכמה יש להביא הרבה הקדמות. וזה תוכן דבריו הקדושים, הנה בפרשת ביכורים כתיב, "וְלֶקַח הַכֹּהֵן הַטָּנֵא מִיָּדוֹ וְהֵנִיחוֹ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֶיךָ: וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אָרְמִי אָבִד אָבִי כו': וְעָתָה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִי ה' וְהֵנַחְתוּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ". ע"כ. ויש לדקדק דבתחלה כתוב שהכהן מניח הביכורים, ואחר כך אומרים הבעלים ארמי עובד אבי כו', אם כן מהי ההנחה הנוספת הכתובה בסוף הפרשה וְהֵנַחְתוּ. ונחלקו בזה רבי יהודה ורבי אליעזר בן יעקב (סוכה מז, ב). מנחות סא, א-ב), רבי יהודה מפרש דוהניחו שבראש הפרשה, בא לומר שמניחו לפני המזבח, ואחרי כן הכהנים יאכלוהו (רש"י סוכה, שם), והנחתו שבסוף הפרשה אינו הנחה אלא תנופה, ובא לומר שחוזרים הבעלים ונוטלים הביכורים, ועושים תנופה. ורבי אליעזר בן יעקב מפרש להפך, דוהניחו שבראש הפרשה הוא תנופה, ובא ללמד שעושה הכהן תנופה עם הבעלים, שהבעלים מחזיקים באזני הכלי והכהן בשולי הכלי (רש"י סוכה, שם) והנחתו שבסוף הפרשה, בא ללמד כפשוטו, שמניח ואחרי כן הכהנים אוכלים.

וז"ל הגמ' (שם, שם) "תניא רבי יהודה אומר, והנחתו זו תנופה, אתה אומר זו תנופה או אינו אלא הנחה ממש, כשהוא אומר והניחו, הרי הנחה אמור, הא מה אני מקיים והנחתו - זו תנופה". ועוד תניא, "ולקח הכהן הטנא מידך לימד על הביכורים שטעונין תנופה, דברי רבי אליעזר בן יעקב. מאי טעמא דרבי אליעזר בן יעקב, אתיא יד יד משלמים, כתיב הכא ולקח הכהן הטנא

משך חכמה

פרשת כי תבוא, פסקאות א-ה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תמט, טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

בפרשת צו (ויקרא י, ו ד"ה לא). לכן בתנופה של ביכורים, שכהן מניח ידו תחת יד הבעלים, לרבי אליעזר בר' יעקב דיליף מולקח הכהן, עיקרו דתנופה הוא של הכהן הוי הטעם שמניף אל המזבח,

וכיון שעיקר טעם התנופה היא, שיאכל הכהן או הישראל מאכילת רבו, לאחר שרבו זכה בה, לכן עופות לא חייבים תנופה, כיון שאין בהם שתי אכילות - לכהן ולמזבח. שעולת העוף כולה למזבח, וחטאת העוף כולה לכהן, ואין למזבח רק דמה. דלא כבהמה, שיש למזבח אכילת אימורין, אבל זריקת דם של חטאת העוף אינה אכילה, ולכן אין תנופה לעוף.

וכיון שנתבאר שהגשה עושה המאכל כאילו הוקרב לה, הוא הדין תנופה של כהן בביכורים היא כהגשה של מנחות שמגיש למזבח, ועל ידי תנופתו והגשתו למזבח נעשה הביכורים קדשי מזבח, וכל זה דוקא לרבי אליעזר בן יעקב, שסובר שעיקר התנופה היא של הכהנים. אבל לרבי יהודה דיליף תנופה מוהנחתו דכתיב בסיפא דפרשה, אם כן עיקר מצות התנופה נאמר על הבעלים, דוהנחתו בעלים הוא, ואין הבעלין מגישים למזבח בתנופה, [שהגשה למזבח רק לכהנים היא]. ואפילו אם נימא דרבי יהודה מודה לרבי אליעזר בן יעקב שגם הכהן מניף עם הבעלים, מכל מקום כיון שמצות תנופה נאמרה בפסוק והנחתו שהוא בבעלים, ולא בכהן לפיכך עיקר התנופה היא של הבעלים ואין מגיש למזבח, והכהן רק מסייע, וכיון שלא מגיש למזבח לא נעשו הביכורים קדשי מזבח אלא הם קדשי הגבול, לפיכך אינם מתחלקים לאנשי משמר, אלא כל אחד נותנו לכהן חברו בטובת הנאה, ולכן אשרה שבטלה מביא ממנה ביכורים, שביכורים קדשי הגבול הם.

ועל פי זה יש אולי לפרש ביאור חדש בדברי הגמרא במנחות, דתנן (שם, סא, א) "מתני' אלו טעונות תנופה ואין טעונות הגשה כו' והבכורים כדברי רבי אליעזר בן יעקב" ע"כ. ומקשה הש"ס דלמא רבי יהודה היא, דגם סובר שביכורים טעונים תנופה, כמבואר לעיל, ומשני רב נחמן בר יצחק "הואיל ורב גבריה" [פרש"י "ורב גבריה - שהוא חכם ביותר דקיימא לן (עירובין דף סב:) משנת ר"א [ב"י] קב ונקי". עכ"ל. ובאמת בכל מקום אמרינן משנת רבי אליעזר קב ונקי, ולא אמרינן רב גבריה], לפיכך מפרש המשך חכמה, דלאור המבואר, אפשר אולי לפרש דיש הבדל מהותי בין חיובי התנופה של רבי אליעזר בן יעקב, ובין רבי יהודה, דלרבי אליעזר בן יעקב עיקר התנופה היא על ידי הכהן, ונעשים הביכורים קדשי מזבח, ולרבי יהודה עיקר התנופה על ידי הבעלים ולא נעשים רק קדשי הגבול, וכיון שדין התנופה לרבי אליעזר בן יעקב גדול יותר, והיינו רב גבריה, לפיכך נקט התנא כדברי רבי אליעזר בן יעקב, ולא כדברי רבי יהודה.

איכא הגשה, הטעם, דיהו אוכלים הכהנים ממה שרבו אוכל (ילקוט שמעוני, ישעיהו רמז תקט), הוא המזבח, לכן מגיש למזבח, והשיריים מן המזבח אוכלים הכהנים, כמו שביארתי

אַלְהֵיךָ", אם כן עיקר התנופה היא על ידי הכהן, לפיכך, לשיטתו, ביכורים הם קדשי המזבח, שהכהן קדוש כקדושת המזבח, וכשמניף הביכורים הוא כאילו הגישם לה' על המזבח, ונתקדשו בקדושת המזבח, לכן נותנים אותם לאנשי משמר קדשי מזבח, ולכן אין אשרה שבטלה נוטל ממנה ביכורים, שהם קדשי מזבח ואין דבר זר כזה קרב למזבח. וחכמים דרבי יהודה, הוא רבי אליעזר בר פלוגתיה.

ואל תתמה על זה שתנופה עושה את הביכורים קדשי מזבח ללא הקרבה של הזכרה על גבי המזבח, דהנה רבי שמעון סובר במנחות (ס, א) שמנחות שאין בהם קמיצה אין בהם הגשה למזבח, וטעמו מבאר המשך חכמה (ויקרא י, ו ד"ה לא) על פי מה שאמרו במדרש (ילקוט שמעוני ישעיהו רמז תקט) "אמר ר' יצחק בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם מקניט את חברו יורד עמו לחייו, אבל הקדוש ברוך הוא קלל את הנחש עולה לגג מזונותיו עמו יורד לקרקע מזונותיו עמו, קלל את העבד אוכל מה שרבו אוכל שותה מה שרבו שותה" ע"כ, הנה מבואר שאכילת כהנים היא מה שרבו אוכל, לכן אם המנחה נאכלת צריכים להגיש למזבח, דעל ידי הגשה למזבח היא כאילו הוקרבה לה', ומאת ה' אוכל הכהן לכן צריך הגשה, ובוזה מבואר מדוע מנחה שאינה נאכלת, והיא המנחה שאינה נקמצת, אינה צריכה הגשה, דדוקא אם הכהן אוכל מהמנחה צריך הגשה, כדי שיאכל מה שרבו אוכל, ועל ידי ההגשה כאילו בא לרבו.

ובזה מבואר לשון הנביא (מלאכי פרק ג, ג) "וְיָשֶׁבֶת מִצְרַיִם וּמִטְּהַר כְּסָף, וְיִטְהַר אֶת בְּנֵי לְוִי וְזָקַק אֹתָם פְּזָהָב וְכֶסֶף, וְהָיָה לְה' מִגִּישֵׁי מִנְחָה בְּצִדְקָה" וצריך ביאור מהו הגשה לה', והרי מגישים למזבח, אלא שמע מינא שהגשה למזבח היא כהגשה לה' [ואף על פי שרבנן (מנחות שם) חולקים על רבי שמעון וסוברים שגם מנחה שאינה נאכלת יש הגשה, דסוברים שמצות הגשה היא בכל מנחה, מכל מקום יסוד דברי רבי שמעון שעל ידי ההגשה נעשה מאכל של ה' כביכול, בזה לית מאן דפליג].

ובזה מבואר לשון הנביא (נחמיה יג, כט-לא) "וְצִדְקָה לְהֵם אֲלֵהֶי עַל גְּאֻלֵי הַפְּהֵנָה וּבְרִית הַפְּהֵנָה וְהַלְוִיִּם: וְיִטְהַרְתִּים מִכָּל נֶכֶר וְאַעֲמִידָה מִשְׁמֵרוֹת לַפְּהֵנִים וְלְלוִיִּם אִישׁ בְּמִלְאָכְתּוֹ: וְלִקְרָבָן הַעֲצִים בְּעֵתִים מְזֻמְנוֹת וּלְבַכּוּרִים וְצִדְקָה לִי אֲלֵהֶי לְטוֹבָה". הנה מפורש שהביכורים היו מתחלקים למשמרות, שהם קדשי מזבח, והיינו כשיטת רבי אליעזר בן יעקב שהם החכמים.

משך חכמה

פרשת כי תבוא, פסקאות א-ה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תמט, טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

"ועתה", "אשר נתתי לי" צ"ב. וקמ"ל, שאם מכר שדהו בקמתה, וחזר המוכר ולקח הקמה, מביא ביכורים אפילו אין השדה בידו. וה"פ, ויתן לנו כו' ומכרה מפני החטא "ועתה" תשובה, מתודה על חטאו, הבאתי הפרי מהאדמה שנתתי לי.

(י) ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי. קיימא ל"פ בירושלמי דביכורים (א, ו) מכר שדה בקמתה וחזר ולקח ממנו, מביא בכורים. אף על פי שעכשיו אין הקרקע בידו, מכל מקום כיון שנגדלו הפירות והקרקע בידו, וכעת מכר הקרקע וחזר ולקח ממנו הפירות, מביא וקורא. וזה שאמר ויתן לנו את הארץ וכו', ובנתיים היה מה שהיה, שהחטא גרם שמכרתי השדה, ועתה הנה הבאתי פרי האדמה אשר נתת לי, שחזרתי ולקחתי. ודו"ק.

[ד]

(כו, יא) ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך: ויהלוי והגר הטוב זה שיר. כיון שלביתך בא ללמד שמביא ביכורים מנכסי אשתו, בפסרי בכל הטוב זה שיר. כיון שלביתך בא ללמד שמביא ביכורים מנכסי אשתו.

בעבר, ואין האדמה עכשיו שלי כי מכרתי אותה. וזה פירוש הכתוב, "ויתן לנו את הארץ כו'", ובניתיים מכר את הקרקע, ועתה כלומר עכשיו, למרות שמכרתי את הקרקע, חזרתי ולקחתי את הפירות שגדלו בארץ "שנתתי לי". ומה שאמר "ועתה", כיון שאין ועתה אלא לשון תשובה (בראשית רבה כא, ו), ובא לרמז שהוא מתוודה ואומר, שבגלל חטאי מכרתי הקרקע, כמו שאמרו חז"ל (תנחומא בהר, א) שמחמת החטא מוכר אחוזתו, וזה שאומר "ועתה", הוא מתבונן על חטאיו ומתוודה עליהם, ושב ואומר שבגלל חטאיו מכר אחוזתו, וחזר ולקח הפירות שגדלו בשדהו מהאדמה אשר נתת לי, זה תוכן דבריו, בס"ד.

[ומה שכתב בשם הירושלמי, שאם מכר שדהו עם פירותיה, וחזר ולקח רק הפירות מביא ביכורים אפילו שאין לו קרקע, כיון שגדל בקרקע שלו, הוא פלא גדול. דבריו שלמי לא איירי באופן זה, אלא באופן שמכר רק את הפירות, חזר וקנה הפירות, ועכשיו יש בידו גם קרקע וגם פירות, אבל לא מצאנו שאם אין לו רק פירות שחייב בביכורים. עיין ברמב"ם ביכורים (ב, י). והיפשתי במפרשי הירושלמי, ולא מצאתי מי שמפרש כפירוש המשך חכמה, וצ"ע]

[ג]

(כו, ט-י) ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש: ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי ה' והנחתו לפני ה' אלהיך והשתחית לפני ה' אלהיך:

³ המשך חכמה נוקט לשון מליצה, שאשרה שבטלה אין לה תקנה לגבי מזבח, כזר שאין לו תקנה. על דרך לשון חז"ל (זבחים טז, ב) "מה לזר שכן אין לו תקנה".

⁴ כנדפס: פא והוא טעות סופר דהוא כדף סא עמוד ב.

[ג] ⁵

תוכן דבריו, דבא ליישב הא דכתיב "אשר נתתה לי ה'" דהוא צריך לימוד, דמספיק לכתוב "ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה" שכבר כתוב לפני כן ויתן לנו כו'. ועוד, מהו ביאור הלשון "ועתה". ומיישב דהכתוב בא ללמד, שאף על פי שמי שאין לו קרקע אינו חייב בביכורים (ירושלמי א, ו) דאין ביכורים אלא לבעל קרקע, מכל מקום, אם גדל בשדהו קמה, וכשהשדה בקמתה מכר את השדה עם קמתה, וחזר המוכר וקנה מהקונה את הקמה בלבד, חייב המוכר שקנה את הקמה בביכורים. שאף על פי שמכר את השדה ואינה תחת ידו, ויש בידו רק קמה, ועל פירות לבד לא מביאים ביכורים רק אם יש גם קרקע בידו, מכל מקום, כיון שמוכר זה גדלה הקמה בשדהו, ועכשיו חזר ולקח את הקמה, יכול להביא ביכורים. וזה נרמז בתורה במילים "אשר נתתי לי", כלומר, פירות אלו הם מהאדמה שנתתי לי

משך חכמה

פרשת כי תבוא, פסקאות א-ה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תמט, טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[ה]

י"ג פעמים כתוב שם הויה בפרשת ביכורים, נגד י"ג מידות של רחמים. ורמז לזה, שבפרשת י"ג מידות כתוב מצות ביכורים.

בפרשת⁷ בכורים נזכר י"ג פעמים שם הויה כנגד שלוש עשרה מידות של רחמים. ובפרשה דויעבור ה' על פניו ויקרא וכו' (שמות לד, ו-ז), הי"ג מידות, הזהיר על (שם שם, כו) ראשית בכורי כו' תביא בית ה' כו' ודו"ק.

ולאשה שירה היא שמחה מיוחדת, שבכל הטוב מתפרש על שירה.

(יא) ושמחת בכל הטוב וכו' ולביתך. זו אשתו (ספרי, תבא שא, יא). ובאשה⁶ כתב הסמ"ק (מצוה פא. יור"ד רלד, סב) דנדרה שלא לשמוע שיר, בעל מפיר, דהוי עינוי נפש. לכן אצל אשתו מה הוי כל טוב, הוי אומר זו שירה, (ספרי, שם).

וטוב מיוחד, וכיון שלביתך בא ללמד על הבאת ביכורים לאשתו, לפיכך דורש הספרי דכל הטוב בא לרבות שיר, שלאשה הוא תוספת שמחה.

⁷ [ה] תוכן דבריו לבאר מדוע כתוב בדיוק י"ג פעמים שם הויה בפרשת ביכורים. ומבאר, דרומז לי"ג מידות של רחמים [שבזכות מצות הבכורים אשר יתן האדם בשמחה ובטוב לבב, והוא לכהנים, מהפך מדת הדין למדת רחמים], החיד"א בפני דוד (דברים, כי תבא אות ג), ורמז מן התורה לרמז זה, דהנה, בפרשה שכתוב י"ג מידות של רחמים מסיים בפרשה במצות ביכורים. [ובאמת בכל פרשת הביכורים יש י"ד פעמים שם הויה, אבל היות והפעם הראשונה היא לפני מצות הביכורים דכתיב (דברים כו, א) ויהי כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה לפיכך אינה מן המניין].

[ד]⁶

תוכן דבריו דבא לבאר הספרי דז"ל (תבא שא, יא) על פסוק זה "ושמחת, בכל מיני שמחות. בכל הטוב, זה השיר. אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך, מלמד שאדם מביא בכורים מנכסי אשתו וקורא". ע"כ. הנה כל הטוב בא ללמד על ריבוי שמחה ולא ידענו מהו, ומפרש הספרי שהוא שירה, וכן המילה ולביתך דקאי על אשתו צריכה תלמוד דנראה כמיותרת דאשתו נכללת עמו, ומפרש הספרי דקמ"ל קרא שמביא ביכורים ממה שנתן לך ה', וממה שנתן לביתך, ואשתו זו ביתו, ובא ללמד שבעל מביא ביכורים עבור אשתו, מנכסי אשתו וקורא. אבל מה שכתב הספרי דכל הטוב זו שיר צריך ביאור, מנין לרבות מכל הטוב שיר. ומבאר המשך חכמה על פי דברי הסמ"ק (מצוה פ"א), דאשה שנדרה שלא לשיר הוי עינוי נפש, ובעל מיפר לה נדרה, מוכח שמניעת שיר לאשה הוא עינוי, ששירה לאשה הוא שמחה